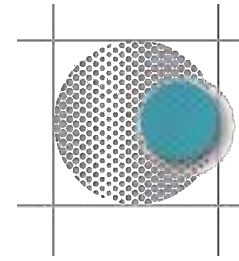

H.F.R.I.
Hellenic Foundation for
Research & Innovation

ARISTOTLE
UNIVERSITY OF
THESSALONIKI

School of Spatial Planning
and Development

Κριτικές προσεγγίσεις της ανθεκτικότητας και επινοήσεις αστικών κοινών

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΕΓΑΣΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΕ ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

RE-CITY
Refugees' solidarity city

Charalampos Tsavdaroglou,

Postdoctoral researcher,

Aristotle University of Thessaloniki

2 Απριλίου 2024

The research project was supported by the Hellenic Foundation for Research and Innovation (H.F.R.I.) under the "3rd Call for H.F.R.I. Research Projects to support Post-Doctoral Researchers" (Project Number: 6943)

Εισαγωγή

Οι πόλεις στην ιστορική τους διαδρομή διαμορφώνονται διαρκώς από νεοφερμένους πληθυσμούς, ειδικότερα η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη διαχρονικά χαρακτηρίζονται από πολλαπλές ιστορίες μετακινήσεων, έλευσης προσφύγων και εσωτερικών μεταναστών.

Συνήθως η μετακίνηση περισσότερων από ένα εκατομμύριο ανθρώπων από τη Δυτική και Κεντρική Ασία και την Αφρική προς την Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη διαμέσου της Ελλάδας και του Βαλκανικού διαδρόμου την περίοδο 2015-2016 έχει χαρακτηριστεί ως «προσφυγική κρίση» και ως εκ τούτου τίθεται το ερώτημα **εάν οι πόλεις άφιξης ή διέλευσης είναι αρκετά ανθεκτικές ώστε να ανταποκριθούν σε τέτοιου τύπου «κρίσεις»**. Ωστόσο, το ερώτημα γιατί η μετανάστευση αποτελεί στιγμή κρίσης για τις πόλεις και πως ακριβώς συνδέεται η έννοια της ανθεκτικότητας με τη μετανάστευση αποτελεί ένα ανοιχτό ερευνητικό ερώτημα.

Solidarity Cities an initiative on the management of the refugee crisis

launched by the city of Athens under the framework of the EUROCITIES network

[Read more](#)

Ανθεκτικότητα και το δικαίωμα των προσφύγων στην πόλη

Μια κριτική αναμέτρηση

[About Us](#) ▾

[Our Network](#) ▾

What is Urban Resilience?

The capacity of individuals, communities, institutions, businesses and systems within a city to survive, adapt and grow no matter what kinds of chronic stresses and acute shocks they experience.

[About Us](#) ▾

[Our Network](#) ▾

[What We Do](#) ▾

[Resources](#)

[Get Involved](#) ▾

Our Member Cities

The Resilient Cities Network consists of cities that are committed to building and investing in urban resilience, located in five geographical regions: Africa, Asia Pacific, Europe and Middle East, Latin America and the Caribbean, and North America.

[Overview](#)

[Latin America & Caribbean](#)

[North America](#)

[Africa](#)

[Europe & Middle East](#)

[Asia Pacific](#)

Ανθεκτικότητα και το δικαίωμα των προσφύγων στην πόλη

Μια κριτική αναμέτρηση

“This document addresses not only **potential shocks such as the sudden influx of thousands of refugees**, earthquakes, heat waves, and floods, but also the city’s multiple stresses, such as air pollution caused by an overreliance on cars, high unemployment, and the continuing effects of the national austerity measures instituted in 2008.”

“Resilient Thessaloniki. A strategy for 2030”

Ανθεκτικότητα και το δικαίωμα των προσφύγων στην πόλη

Μια κριτική αναμέτρηση

Η ανθεκτικότητα παρουσιάζεται ως μια δημοφιλής έννοια για την αντιμετώπιση κινδύνων, απειλών και κρίσεων. Πολλές φορές αποκτά χαρακτήρα ομπρέλας για να υποδηλώσει την ικανότητα ενός συστήματος, μιας πόλης, μιας κοινότητας ή και ενός ατόμου, **να θωρακίζεται αλλά και να προσαρμόζεται στις νέες συνθήκες, ώστε στη συνέχεια να επιστρέφει ανακάμπτοντας στην αρχική του κατάσταση έπειτα από μια κρίση, ένα σοκ, έναν κραδασμό.**

Οι νεότερες προσεγγίσεις για την ανθεκτικότητα απομακρύνονται από την μηχανιστική εκδοχή της προσαρμοστικότητας και υιοθετούν μια πιο ευέλικτη ερμηνεία, όπου σύμφωνα με τους Walker et al. (2004) η προσαρμοστικότητα ορίζεται ως **«η ικανότητα ενός συστήματος να απορροφά τις διαταράξεις που υφίσταται και να επανοργανώνεται την ίδια ώρα που αλλάζει, έτσι ώστε να διατηρεί ουσιαστικά τις ίδιες λειτουργίες, δομή, ταυτότητα και αναδράσεις»** (Σαπουντζάκη και Δανδουλάκη, 2015: 97).

Επομένως, τα κρίσιμα σημεία της ανθεκτικότητας είναι

πρώτον η ενίσχυση της ασφάλειας και της θωράκισης απέναντι στις επερχόμενες απειλές,

δεύτερον η ικανότητα αφομοίωσης των κραδασμών

και τρίτον η προσαρμογή στις νέες συνθήκες ώστε να μην διαταραχθούν οι υφιστάμενες λειτουργίες και δομές.

Ανθεκτικότητα και το δικαίωμα των προσφύγων στην πόλη

Μια κριτική αναμέτρηση

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι η γενεαλογία της έννοιας της ανθεκτικότητας (Walker and Cooper, 2011) έχει την καταγωγή της στη **βιολογία και την οικολογία των αρχών της δεκαετίας του '70 αλλά και στην πετρελαϊκή κρίση του 1973** και στη συνέχεια έχει επεκταθεί σε ένα σύνολο φυσικών και κοινωνικών επιστήμων καθώς και μοντέλων διακυβέρνησης που εξετάζουν κινδύνους, απειλές και κρίσεις.

Σε αυτούς τους κινδύνους και τις κρίσεις εντάχθηκε πρόσφατα από διεθνείς οργανισμούς και από μελετητές και η **μετανάστευση** (Pauvert et al., 2017· Rast, et al. 2020· UNHCR, 2018).

Συνεπώς, έως πρότινος η ανθεκτικότητα αφορούσε την αντιμετώπιση κυρίως οικονομικών και περιβαλλοντικών-φυσικών καταστροφών, ωστόσο η ένταξη της μετανάστευσης μετατοπίζει ίσως για πρώτη φορά την έννοια του κινδύνου και της απειλής από ένα οικονομικό-φυσικό-περιβαλλοντικό φαινόμενο σε μια ανθρωπογενή συνθήκη, αυτή της μετακίνησης πληθυσμών.

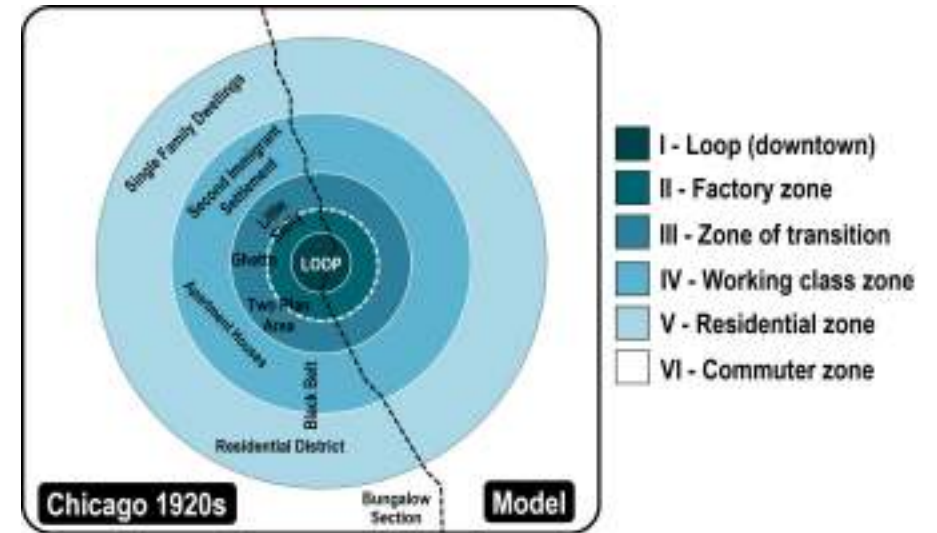
Εδώ λοιπόν ανακύπτει ένα σημαντικό εννοιολογικό και επιστημολογικό ερώτημα. **Είναι δυνατό να ερμηνευτεί η μετακίνηση πληθυσμών με όρους ερμηνείας και αντιμετώπισης φυσικών φαινομένων;**

Ανθεκτικότητα και το δικαίωμα των προσφύγων στην πόλη

Μια κριτική αναμέτρηση

Βιολογισμός, περιβαλλοντικός ντετερμινισμός, οικολογική πλάνη (Peet, 1985).

Η μεταφορά από το φυσικό περιβάλλον στο ανθρωπογενές δεν είναι καινούργια, ωστόσο συνήθως εκπίπτει σε βιολογισμό, ακολουθώντας τη μακρά παράδοση του περιβαλλοντικού ντετερμινισμού και της οικολογικής πλάνης. Η συγκεκριμένη γραμμή σκέψης θεμελιώθηκε στην παράδοση της **ανθρωποοικολογίας της σχολής του Σικάγο** των αρχών του 20ου αιώνα, η οποία είχε τις βάσεις της στη **γερμανική παράδοση του ντετερμινισμού** και στον **κοινωνικό δαρβινισμό** του 19ου αιώνα περί επικράτησης του ισχυρότερου είδους. Η σχολή του Σικάγο, χωρίς να λαμβάνει ιδιαίτερα υπόψη την προσέγγιση της **πιθανοκρατίας της γαλλικής γεωγραφικής παράδοσης** που αντέκρουε τον **γερμανικό ντετερμινισμό**, ισχυρίστηκε ότι η πόλη σαν οικοσύστημα μεταβολίζεται ανάλογα με την προσαρμοστικότητα των πληθυσμιακών ομάδων. Για να ισχυροποιήσει τα επιχειρήματά της αξιοποίησε μάλιστα ορολογία και νόμους «που απαντώνται στα ανώτερα ζωικά είδη [όπως] **ανταγωνισμός, συμβίωση, εκμετάλλευση, εισβολή, διαδοχή**» (Λεοντίδου, 2017: 82).

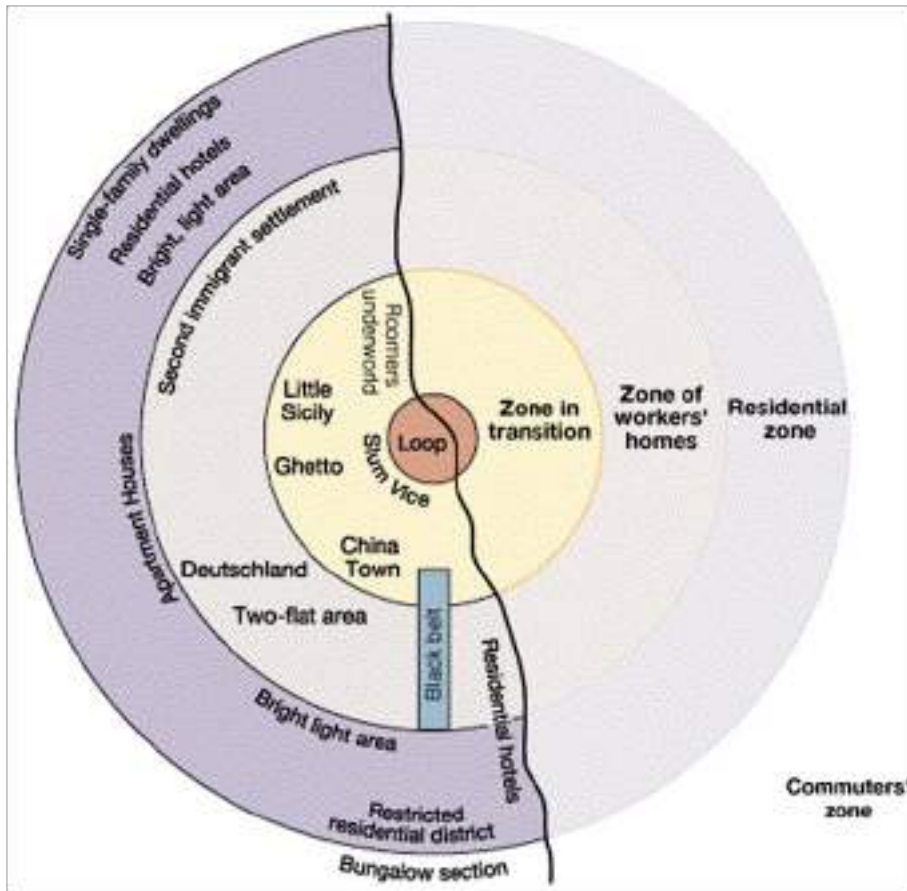
Ανθεκτικότητα και το δικαίωμα των προσφύγων στην πόλη

Μια κριτική αναμέτρηση

- **Περιβαλλοντικός ντετερμινισμός ή Αιτιοκρατία:** το φυσικό περιβάλλον είναι ο βασικός παράγοντας διαμόρφωσης της ανθρώπινης δραστηριότητας/ υπόβαθρο της αποικιοκρατίας
- **Πιθανοκρατία ή ποσιμπλισμός** λαμβάνουν υπόψη και άλλους παράγοντες όπως η ιστορία και ο πολιτισμός.
- **1859. Η προέλευση των ειδών.** Charles Robert Darwin
- **Herbert Spencer** (1820-1903). Όπως οι φυτικοί και ζωικοί οργανισμοί, έτσι και οι ανθρώπινες κοινωνίες πρέπει να αγωνίζονται για να επιβιώσουν σε διάφορα περιβάλλοντα.
- **Friedrich Ratzel** (1844-1904). Παρουσιάζει τις κοινωνικές σχέσεις ως φυσικές σχέσεις και τις εντάσσει στην φυσική γεωγραφία. Πολιτική Γεωγραφία (1897), γεωπολιτική / κρατική χωρική επικράτεια / ζωτικός χώρος (lebensraum) / ναζισμός
- **Hettner (1859-1941).** Η περιβαλλοντική διάσταση δεν είναι ο μοναδικός προσδιοριστικός παράγοντας για τη μελέτη της ανθρώπινης δράσης
- **Lucien Febvre. 1922.** «υπάρχουν μόνο πιθανότητες και όχι αναγκαιότητες»
- **Paul Vidal de la Blanche (1848-1918), Jean Brunhes (1869-1930).** Γαλλική Σχολή της Περιφερειακής Γεωγραφίας. τονίζει την **ιδιαιτερότητα** κάθε μικρής κοινότητας, κάθε τόπου, που δεν επαναλαμβάνεται σε άλλες, έστω και εάν τα φυσικά χαρακτηριστικά τους είναι ίδια.
- Η πιθανοκρατία αντιμετωπίζει τη **σχέση φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος ως σχέση ανοικτή**, όπου η πορεία εξέλιξης αποτελεί συνεχώς επιλογή μιας από τις κάθε φορά πιθανές εκβάσεις. Αυτή ακριβώς η «επιλογή», το ενδεχόμενο, το δυνατόν, σηματοδοτεί και την ανθρώπινη «ελευθερία» έναντι των φυσικών προσδιορισμών που προτάσσει ο ντετερμινισμός.

Ανθεκτικότητα και το δικαίωμα των προσφύγων στην πόλη

Μια κριτική αναμέτρηση

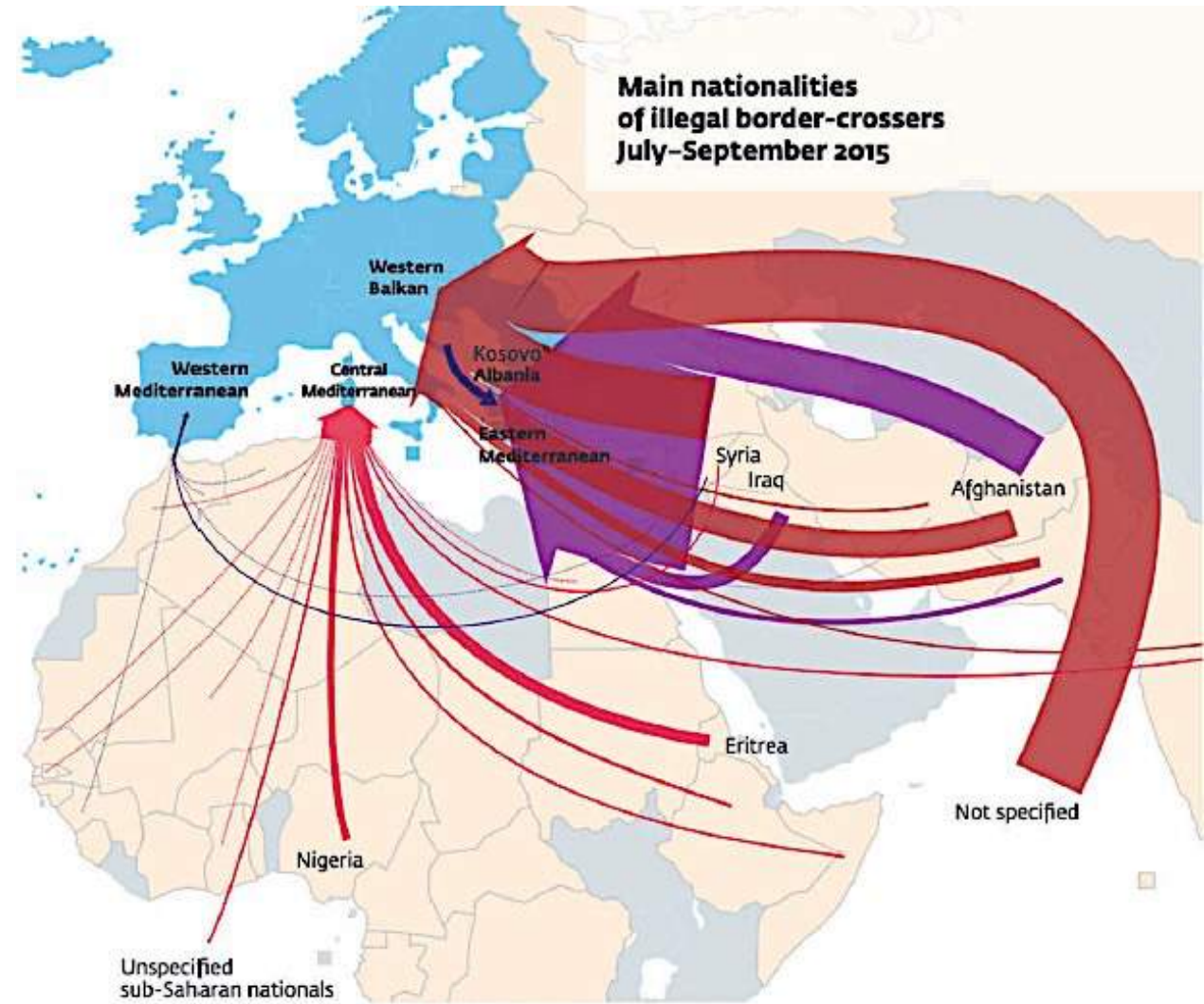
- Σύμφωνα με το μοντέλο Burgess η δομή του Σικάγο το 1920 διαμορφωνόταν από **πέντε ομόκεντρες ζώνες**. Μια πρώτη διαπίστωση είναι ότι όσο απομακρυνόμαστε από το κέντρο το εισόδημα των κατοίκων εμφανίζεται αυξημένο. Στη μεταβατική ζώνη, η οποία βρίσκεται ουσιαστικά στο κέντρο, εντοπίζεται ο θύλακας των μεταναστευτικών κοινοτήτων. Τέτοιες κοινότητες είναι: η Chinatown, γκέτο, ιταλικές και γερμανικές συνοικίες. Στην 3η ζώνη εντοπίζονται οι εργατικές κατοικίες, ενώ οι εξωτερικές ζώνες 4η και 5η αποτελούν σημεία διαμονής οικονομικά ευκατάστατων πολιτών.
- Ο μελετητής Hoyot το 1937 προχώρησε σε νέα σχηματική αναπαράσταση, σύμφωνα με την οποία διαπιστώνεται ένα **φιλτράρισμα που σχετίζεται με την αστική ανάπτυξη**. Με βάση το μοντέλο αυτό η σταδιακή ανάπτυξη οδηγεί σε μια διαδοχική εγκατάλειψη των κεντρικών συνοικιών από τους πλούσιους οι οποίοι δημιουργούν νέες μεσοαστικές συνοικίες και συνοικίες υψηλής ποιότητας. Σταδιακά δημιουργούνται νέα προάστια, τα οποία κατοικούνται μόνον από εύπορες τάξεις. Το κέντρο των πόλεων κατοικείται από μετανάστες και γενικά φτωχές εργατικές ομάδες. Πηγή Λεοντίδου Λ., Αγεωγράφητος Χώρα (σελ. 93).

Frontex map 2015

Ανθεκτικότητα και το δικαίωμα των προσφύγων στην πόλη

Μια κριτική αναμέτρηση

Παράλληλα οι παραπάνω φυσικοποιητικές μεταφορές, εκτός από τον κοινωνικό στιγματισμό και την αναπαραγωγή ξενοφοβικών στερεοτύπων, οδηγούν σε ομογενοποίηση των προσφύγων αποσιωπώντας τη μοναδικότητα, τον πολιτισμό, τις ικανότητες και τις επιθυμίες του κάθε ξεχωριστού μετακινούμενου υποκειμένου. Ακόμα περισσότερο η παραπάνω αντίληψη φυσικοποίησης δεν επιδιώκει να ερμηνεύσει τις αιτίες της μετακίνησης αλλά περιορίζεται **στην αντιμετώπισή της ως κοινωνικό-πολιτισμικό κίνδυνο που απειλεί την εθνική ταυτότητα του κράτους άφιξης.**

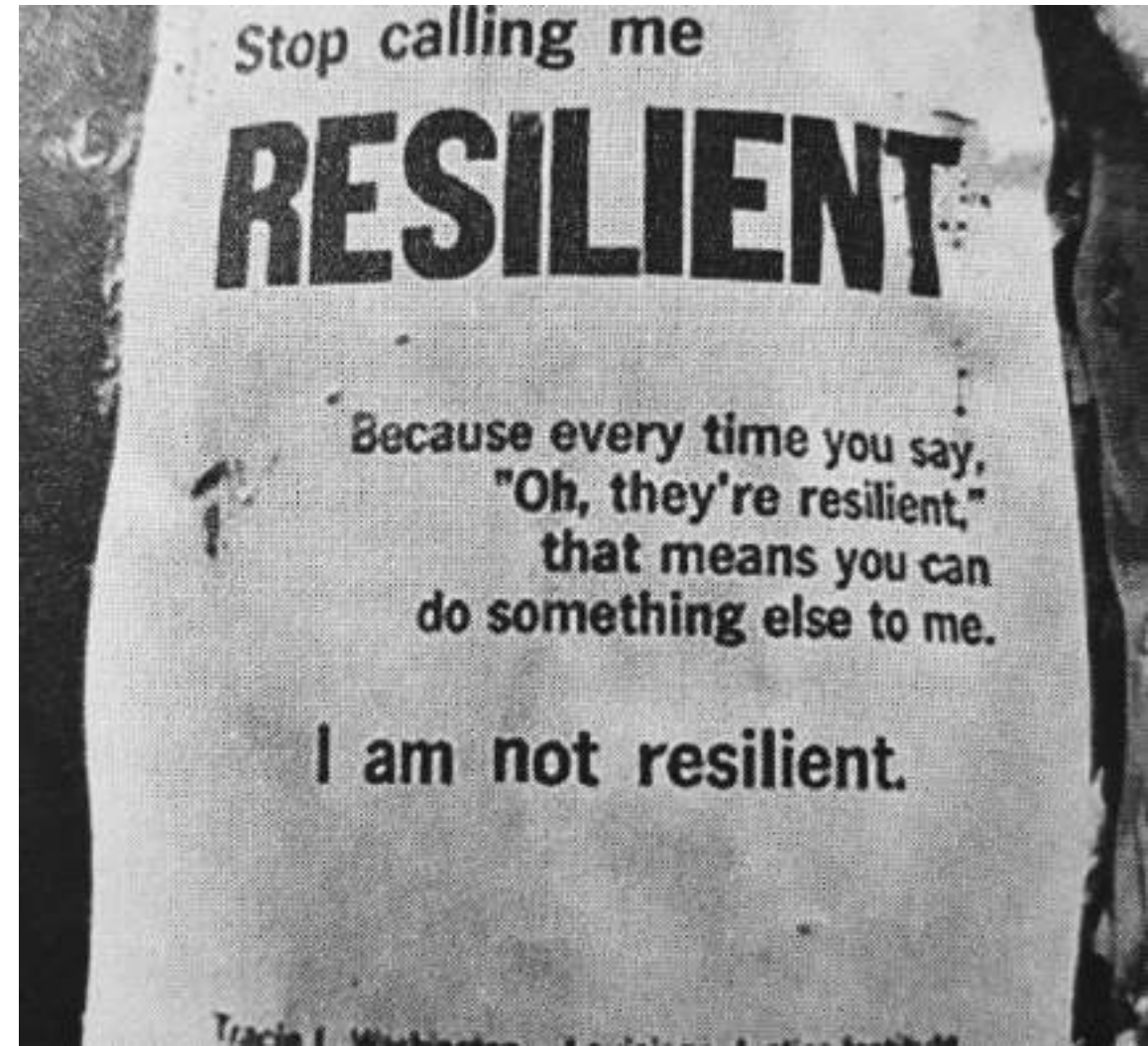

Frontex map 2015

Ανθεκτικότητα και το δικαίωμα των προσφύγων στην πόλη

Μια κριτική αναμέτρηση

Απέναντι στις παραπάνω θεωρήσεις μια διαρκώς αυξανόμενη βιβλιογραφία από κριτικές προσεγγίσεις της ανθεκτικότητας (Evans and Reid, 2015· Kaika, 2017· MacKinnon and Derickson, 2013· Neocleous, 2013· Πρέπη και Γούσης, 2019) επισημαίνει ότι η **ανθεκτικότητα αποτελεί μια ανανεωμένη έννοια της ανάπτυξης, καθώς υπόσχεται ότι οι κρίσεις μπορούν να ξεπεραστούν στην κατεύθυνση μιας νέας κανονικότητας της ανάπτυξης.**

Ανθεκτικότητα και το δικαίωμα των προσφύγων στην πόλη

Μια κριτική αναμέτρηση

Η ρητορική της ανθεκτικότητας απομακρύνει την συζήτηση από τις αιτίες των κρίσεων, αποπολιτικοποιεί τις κοινωνικές σχέσεις, δεν θέτει ερωτήματα σχετικά με τις ποικίλες σχέσεις εξουσίας και δεν προβληματίζει τον ρόλο του κράτους και της αγοράς.

Πιο αναλυτικά η Fainstein (2014) επιχειρηματολογεί ενάντια στην νέα κανονικότητα που υπόσχεται η ανθεκτικότητα φέρνοντας το παράδειγμα του Βερολίνου, στο οποίο μετά την πτώση του τείχους επαναποδόθηκαν δικαιώματα ιδιοκτησίας στις περιοχές του ανατολικού τμήματος της πόλης ώστε να επιστρέψει στην πρότερη κατάσταση εκλαμβάνοντας την σοσιαλιστική περίοδο ως «περίοδο ανωμαλίας» και τις σχέσεις ατομικής ιδιοκτησίας και το σύστημα της αγοράς ως κανονικότητα.

“Stop calling me resilient, Boundary Way, Belfast, Northern Ireland.” © Ilan Leonard

Ανθεκτικότητα και το δικαίωμα των προσφύγων στην πόλη

Μια κριτική αναμέτρηση

Επίσης, ο Slater (2021), με αφορμή τον τυφώνα Κατρίνα στη Νέα Ορλεάνη και την τοπική καμπάνια «**σταματήστε να με αποκαλείτε ανθεκτικό**», η οποία εναντιώθηκε στα προγράμματα αποκατάστασης που ενίσχυαν τα συμφέροντα εταιρειών και μεγαλοιδιοκτητών γης, τονίζει ότι όσον αφορά τις πόλεις το πιο ανθεκτικό σύστημα σήμερα είναι η νεοφιλελεύθερη πολεοδομία που εκτοπίζει όσους κατοίκους δεν θεωρεί επαρκώς ανθεκτικούς στο όνομα των αναπλάσεων και της αναγέννησης των πόλεων.

“Stop calling me resilient, Boundary Way, Belfast, Northern Ireland.” © Ilan Leonard

Ανθεκτικότητα και το δικαίωμα των προσφύγων στην πόλη

Μια κριτική αναμέτρηση

Ο Bourbeau (2015) εστιάζοντας στη μεταναστευτική πολιτική στη Γαλλία υποστηρίζει ότι η ρητορική της ανθεκτικότητας έχει συνδεθεί με τη συζήτηση περί προστασίας της εθνικής ασφάλειας ενισχύοντας την αντίληψη της μετανάστευσης ως απειλή για την κοινωνική συνοχή.

Τέλος οι Fawaz et al. (2018) μελετώντας την περίπτωση των Σύριων προσφύγων στη Βηρυτό υποστηρίζουν ότι η επίκληση της ανθεκτικότητας δεν θα πρέπει να υποκρύπτει τις συνθήκες κοινωνικής και οικονομικής στέρησης, ούτε να αντικειμενοποιεί τις ζωές των εκτοπισμένων πληθυσμών.

“Stop calling me resilient, Boundary Way, Belfast, Northern Ireland.” © Ilan Leonard

Ανθεκτικότητα και το δικαίωμα των προσφύγων στην πόλη

Μια κριτική αναμέτρηση

σύμφωνα με την Έγχαρητήριο Αρμολογία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες η ανθεκτικότητα ορίζεται ως «η ικανότητα των ατόμων, των νοικοκυριών, των κοινοτήτων, των εθνικών ιδρυμάτων και συστημάτων να αποτρέπουν, να απορροφούν και να ανακάμπτουν από κραδασμούς, ενώ συνεχίζουν να λειτουργούν και να προσαρμόζονται με τρόπο που υποστηρίζει τις μακροπρόθεσμες προοπτικές για βιώσιμη ανάπτυξη, ειρήνη και ασφάλεια και την επίτευξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων» (UNHCR, 2017).

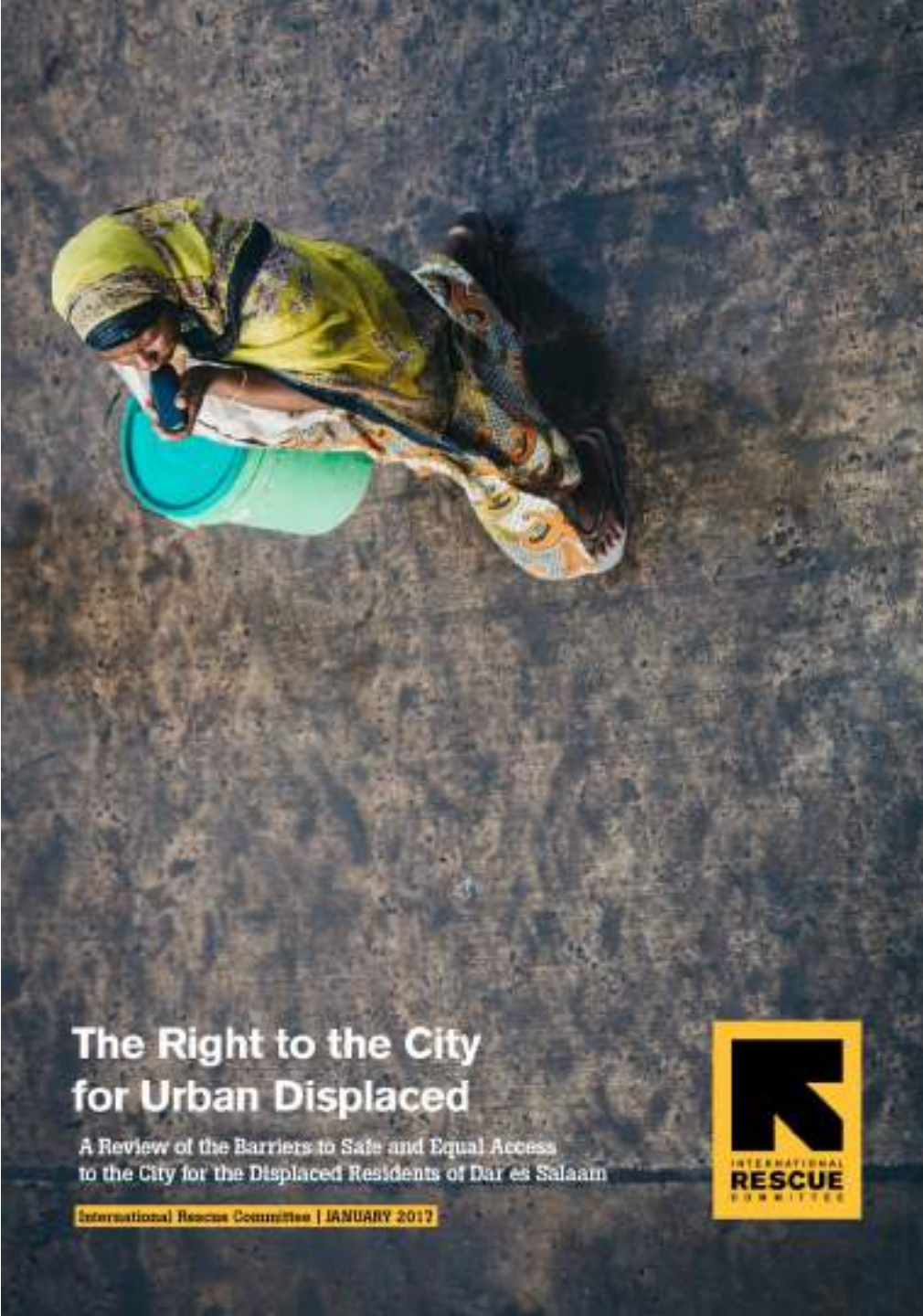
Ανθεκτικότητα και το δικαίωμα των προσφύγων στην πόλη

Μια κριτική αναμέτρηση

από τα τέλη της δεκαετίας του '90 η Ύπατη Αρμοστεία πραγματοποιεί σταδιακά μια στροφή στις πολιτικές της στην κατεύθυνση ανάπτυξης μηχανισμών και πολιτικών προστασίας των προσφύγων των αστικών περιοχών και το 2009 εξέδωσε το εγχειρίδιο «UNHCR Policy on Refugee Protection and Solutions in Urban Areas», στο οποίο τονίζει ότι:

«Όταν οι πρόσφυγες κατοικούν σε αστική περιοχή, ανεξάρτητα από το εάν αυτό εγκρίνεται από τις αρχές ή όχι, πρωταρχικός στόχος της Ύπατης Αρμοστείας θα είναι η διατήρηση και επέκταση του διαθέσιμου χώρου προστασίας σε αυτούς και στις ανθρωπιστικές οργανώσεις που παρέχουν στους εν λόγω πρόσφυγες πρόσβαση σε προστασία, λύσεις και βοήθεια» (UNHCR, 2009: 4).

Τέλος στη πρόσφατη έκθεση του ΟΗΕ «World Cities Report 2020» επισημαίνεται ότι «το δικαίωμα στην πόλη σημαίνει ότι όλοι οι άνθρωποι, ειδικότερα οι ευάλωτοι και περιθωριοποιημένες ομάδες θα πρέπει να έχουν ίσες ευκαιρίες και πρόσβαση σε πηγές, υπηρεσίες και αγαθά της πόλης» (UN-HABITAT, 2020: xxvi)

International Rescue Committee (2017: 4):

«τα κράτη θα πρέπει να ανταποκριθούν στις αυξανόμενες κρίσεις των εκτοπισμένων πληθυσμών (...) και για αυτό θα πρέπει να λάβουν ιδιαίτερη φροντίδα ώστε να εξασφαλίσουν ότι οι εκτοπισμένοι πληθυσμοί ... απολαμβάνουν εξίσου **το δικαίωμα στην πόλη στον ίδιο βαθμό με όλους τους υπόλοιπους κατοίκους των πόλεων**. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε σχέση με την ικανότητά τους να έχουν ασφαλή και δίκαια πρόσβαση σε δημόσιες και κοινωνικές υπηρεσίες και ευκαιρίες για βιώσιμη αυτονομία, καθώς και να αποφευχθούν κοινωνικές διακρίσεις και εκμετάλλευση με βάση τη φυλή, την εθνικότητα, τη θρησκεία ή τον πολιτισμό τους»

International Institute for Environment and Development (2019: 4):

«οφείλουμε να λάβουμε υπόψη την προσέγγιση που βασίζεται **στο δικαίωμα στην πόλη -στο δικαίωμα για όλους να απολαμβάνουν την πόλη και την αστική ζωή-** είναι ένα πρώτο βήμα για την επίσημη αναγνώριση των προσφύγων και όλων των εκτοπισμένων πληθυσμών ως κατοίκους της πόλης που δικαιούνται ίσα δικαιώματα»

Solidarity Cities an initiative on the management of the refugee crisis

launched by the city of Athens under the framework of the EURO CITIES network

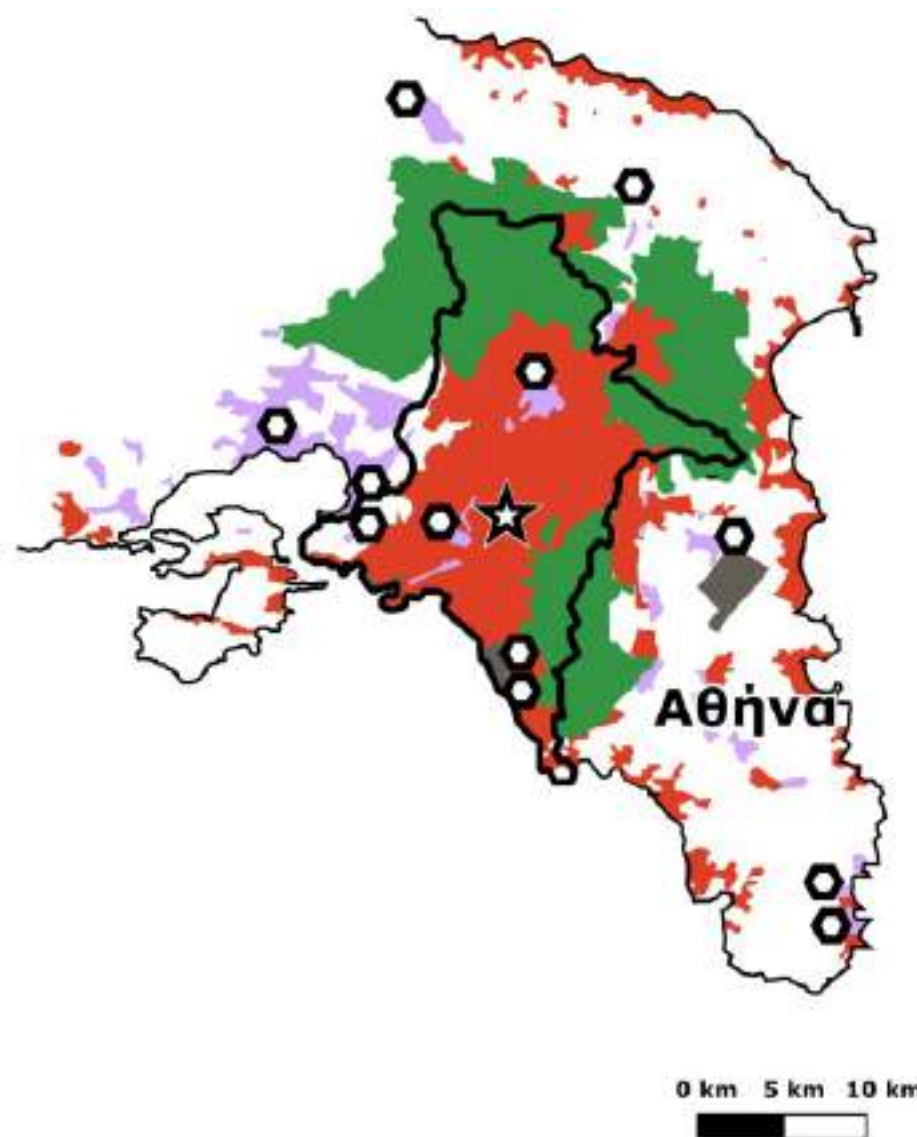
[Read more](#)

οι Δήμοι της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης εντάχθηκαν το 2016 στο ευρωπαϊκό δίκτυο «Αλληλέγγυων Πόλεων σε Πρόσφυγες» στα πλαίσια της πρωτοβουλίας Eurocities (Eurocities network, 2016). Το δίκτυο δημιουργήθηκε μετά από πρωτοβουλία του Δήμου Αθήνας και είχε ως κύριο στόχο τη μετακίνηση προσφύγων από πόλεις του Ευρωπαϊκού Νότου (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία) σε πόλεις της Βόρειας Ευρώπης, καθώς επίσης και την πίεση προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για αύξηση των κονδυλίων για τις υποδομές στέγασης προσφύγων. Συνεπώς η χρήση του όρου «αλληλέγγυες πόλεις» στην περίπτωση του δικτύου της πρωτοβουλίας Eurocities και ειδικότερα για τις πόλεις της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης μάλλον χρησιμοποιείται καταχρηστικά καθώς περισσότερο παραπέμπει στη λογική του **N.I.M.B.Y. (Not In My Back Yard)**, δηλαδή της μετακύλισης της ευθύνης φιλοξενίας σε άλλες ευρωπαϊκές πόλεις, παρά στην υιοθέτηση και ανάπτυξη πολιτικών προστασίας, συμπερίληψης, ενεργής συμμετοχής και κάλυψης των αναγκών των νεοαφιχθέντων προσφύγων.

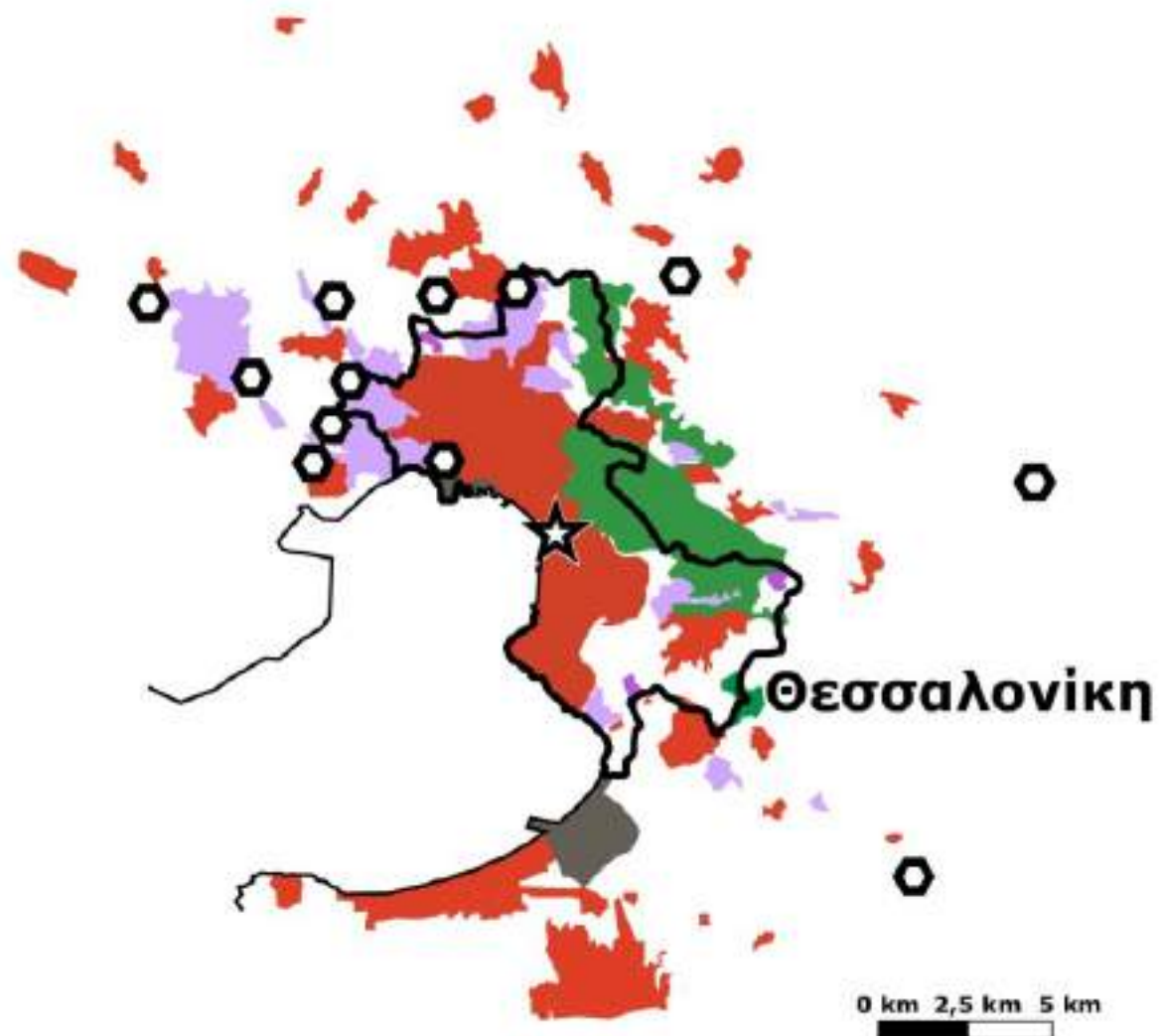
Ανθεκτικότητα ως επιστροφή στην πρότερη κατάσταση

**Κρατικές πολιτικές στέγασης νεοαφιχθέντων στην Αθήνα και τη
Θεσσαλονίκη**

- Θέσεις κρατικών κέντρων φιλοξενίας προσφύγων (camps)
- Περιοχή με στεγαστικά εγχειρήματα και καταλήψεις προσφύγων
- Όριο πολεοδομικού συγκροτήματος
- Περιοχές κατοικίας
- Περιοχές μέσης και υψηλής όχλησης παραγωγικές δραστηριότητες
- Υποδομές μεταφορών
- Δασικές εκτάσεις και περιοχές ειδικής προστασίας

- Θέσεις κρατικών κέντρων φιλοξενίας προσφύγων (camps)
- Περιοχή με στεγαστικά εγχειρήματα και καταλήψεις προσφύγων
- Όριο πολεοδομικού συγκροτήματος
- Περιοχές κατοικίας
- Περιοχές μέσης και υψηλής όχλησης παραγωγικές δραστηριότητες
- Υποδομές μεταφορών
- Δασικές εκτάσεις και περιοχές ειδικής προστασίας

Location of State-run camp Skaramagos (Athens)

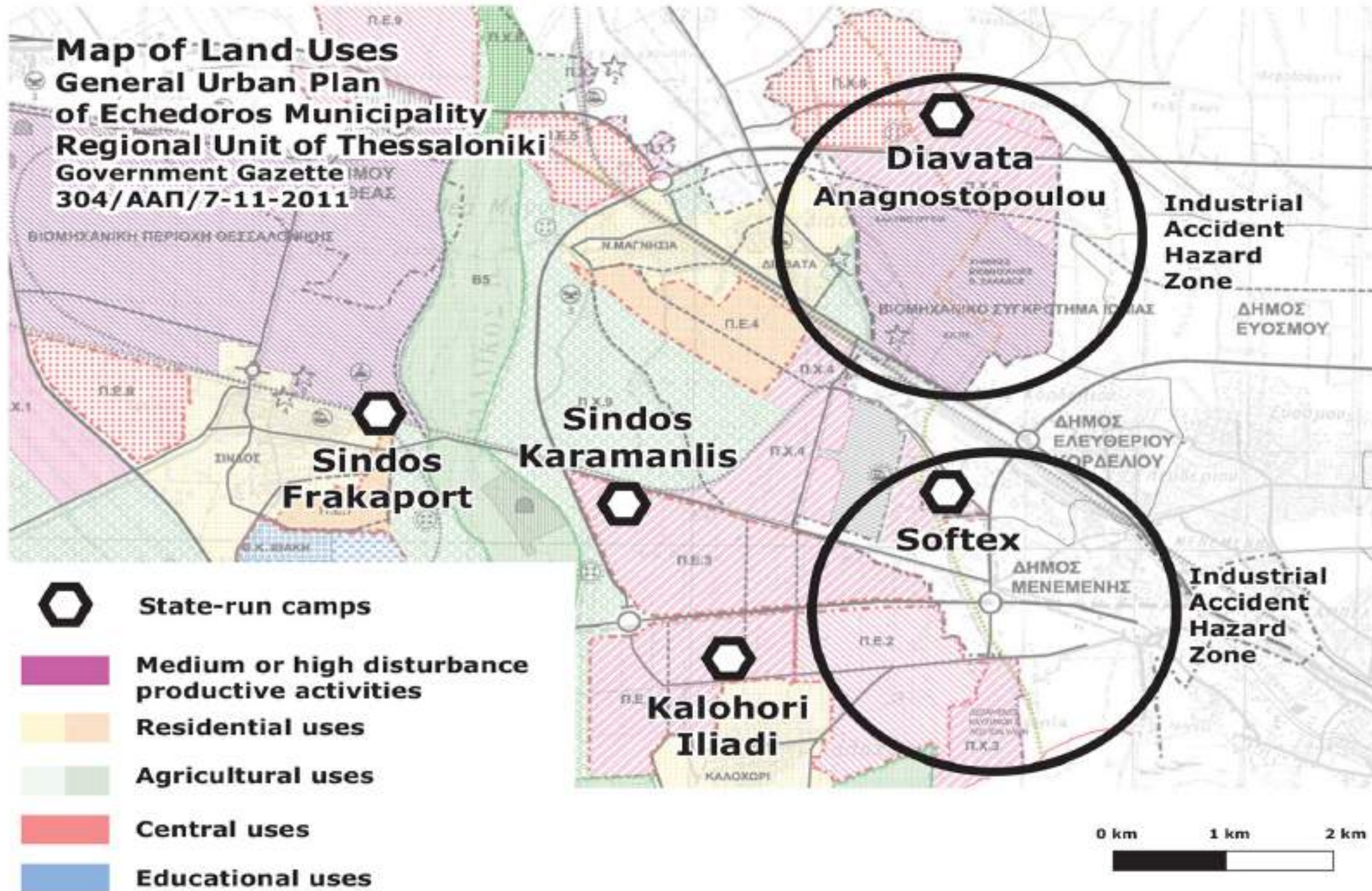
0 km 0,2 km 0,4 km

Location of State-run camp Softex (Thessaloniki)

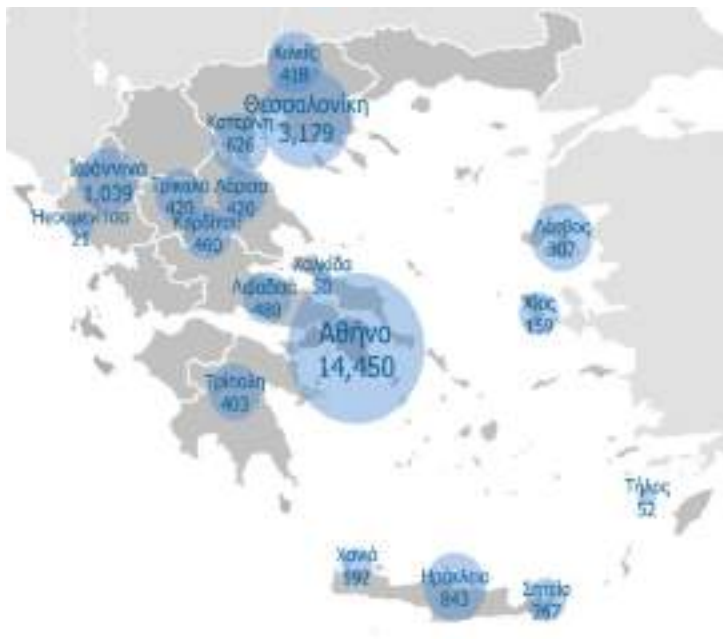
0 km 0,1 km 0,2 km

Map of Land Uses
General Urban Plan
of Echedoros Municipality
Regional Unit of Thessaloniki
Government Gazette
304/ΑΑΠ/7-11-2011

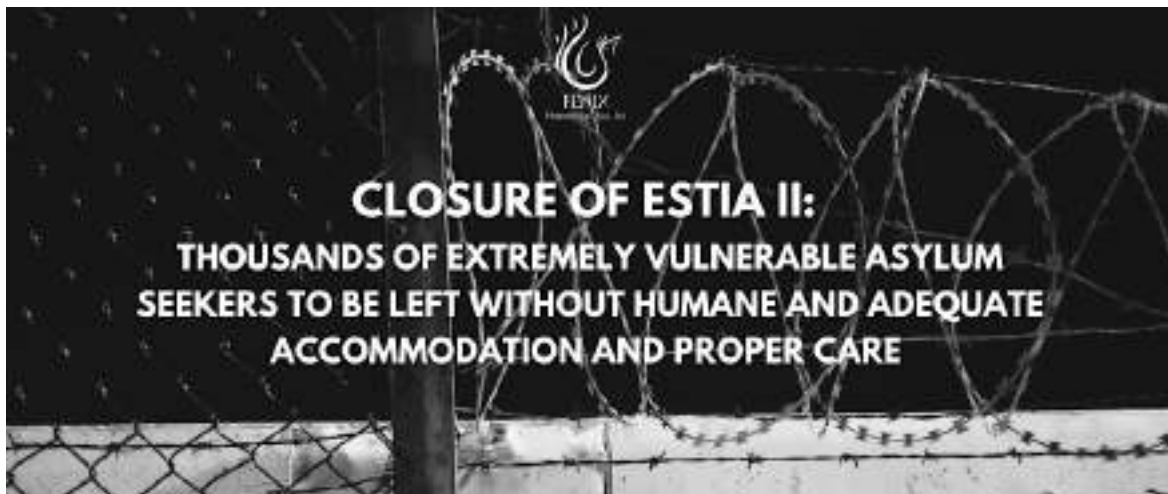

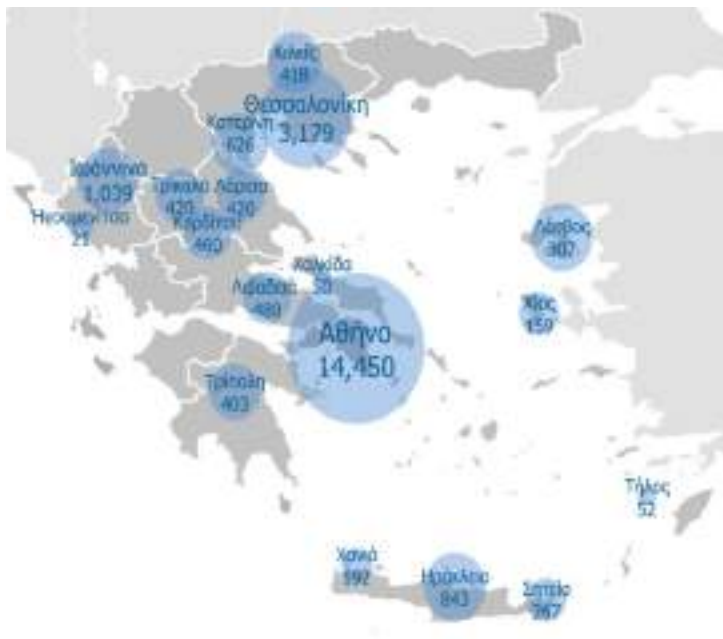

Surveillance cameras and walls in the perimeter of Diavata-Anagnostopoulou state-run refugee camp in Thessaloniki

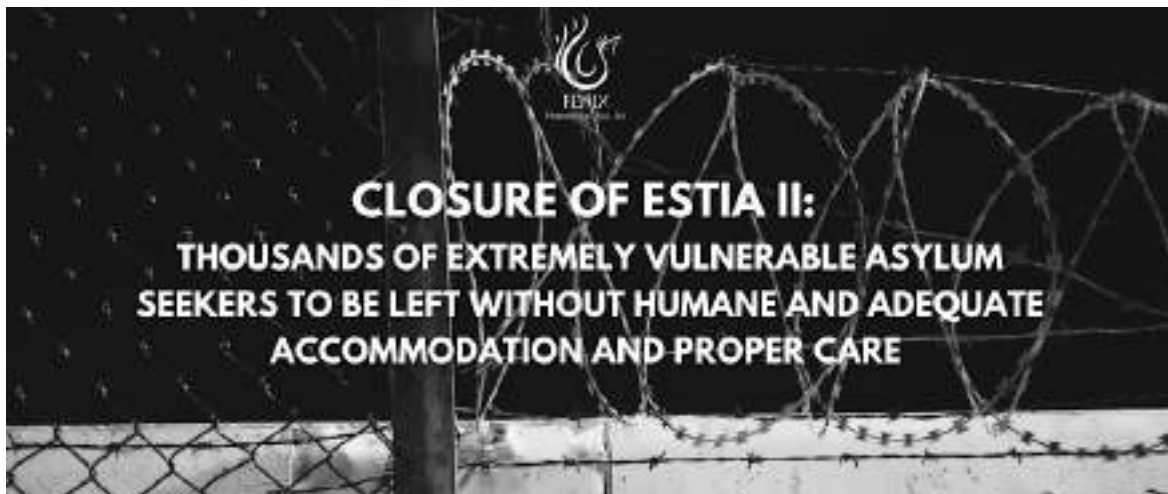

Από τα τέλη του 2015 ξεκίνησαν προγράμματα φιλοξενίας εντός του αστικού ιστού, τα οποία με τη μορφή του προγράμματος ESTIA (Πρόγραμμα Στήριξης Έκτακτης Ανάγκης για την Ένταξη και τη Στέγαση) και υπό τη διαχείριση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ σε συνεργία με ΜΚΟ και δήμους μίσθωσαν ιδιωτικές κατοικίες και διαμερίσματα και τα διέθεσαν αρχικά σε αιτούντες άσυλο που δικαιούνταν οικογενειακή επανένωση και έπειτα σε ευάλωτους αιτούντες άσυλο. Από το 2021 η διαχείριση πέρασε στον ΔΟΜ-Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης και το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. Πανελλαδικά δημιουργήθηκαν περίπου 27.000 θέσεις φιλοξενίας, εκ των οποίων περίπου 14.000 θέσεις στην Αθήνα και 3.000 θέσεις στη Θεσσαλονίκη (UNHCR, 2019). Ωστόσο το πρόγραμμα ESTIA τερματίστηκε στα τέλη του 2022, και αρκετές χιλιάδες αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες βρίσκονται υπό την απειλή της έξωσης και αντιμέτωποι με το καθεστώς αστεγίας.

Σύμφωνα με αρκετούς μελετητές, οι συνθήκες στα ενοικιαζόμενα διαμερίσματα αναπαράγουν τη μονιμότητα της επισφάλειας καθώς έχουν προσωρινό χαρακτήρα (Kourachanis, 2018) και η χωρική τους κατανομή επικεντρώνεται σε περιοχές με προϋφιστάμενες συγκεντρώσεις μεταναστών (Χατζηπροκοπίου et al., 2021) οδηγώντας σε ενίσχυση της «υπερ-ποικιλότητας» (Alexandri et al. 2017), η οποία ωστόσο δεν συνοδεύεται από ενεργές πολιτικές διεθνотικής συνύπαρξης παρά μονάχα από αποσπασματικές και εθελοντικές δράσεις, οι οποίες ενδέχεται να αναπαράγουν «ιδιότυπους αποκλεισμούς, κοινωνικές οριοθετήσεις αλλά και συγκρούσεις στον αστικό χώρο» (Παπατζανή, 2020). Επίσης, σύμφωνα με αρκετούς μελετητές, οι παραπάνω αποσπασματικές πολιτικές που περιορίζονται σε «υπολειμματικού τύπου παρεμβάσεις με φιλανθρωπικά χαρακτηριστικά» (Κουραχάνης, 2019: 70) οδηγούν τους πρόσφυγες σε καθεστώς προνοιακής εξάρτησης. Οι πρόσφυγες ονομάζονται ως «ωφελούμενοι», και εξαρτώνται από σχέσεις φιλανθρωπίας και εξάρτησης, ή όπως έχει κατονομαστεί από πρακτικές ανθεκτικότητας και διακυβέρνησης του «φιλαθρωποκαπιταλισμού» (Mitchell and Sparke, 2016· Webber, et al., 2020).

Πέρα από την ανθεκτικότητα.

Επινοήσεις αστικών και στεγαστικών κοινών

solidarity urban commons

Ως αστικά κοινά στην διεθνή βιβλιογραφία συναντάται μια μεγάλη ποικιλία εγχειρημάτων που περιλαμβάνουν αστικούς κήπους, στεγαστικά εγχειρήματα, συνεταιρισμούς και αυτοοργανωμένες δομές υγείας, εκπαίδευσης και εργασίας (Borch and Kornberger, 2015· Dellenbaugh et al., 2015· Zapata Campos et al., 2020). Ο Blomley (2008: 320) ισχυρίζεται ότι τα κοινά **«δεν βρίσκονται κάπου, αλλά παράγονται (...)** τα κοινά είναι μια μορφή δημιουργίας τόπων», ενώ για την κατανόηση της σύνδεσης των κοινών με τις πρακτικές των προσφύγων είναι χρήσιμη η πρόταση του Stavrides (2014: 548) ότι οι χώροι του κοινού αναδύονται ως **«κατώφλια»**, τα οποία είναι **«ανοιχτά στη χρήση, ανοιχτά σε νεοφερμένους»**. Ειδικότερα όσον αφορά τις πρακτικές κοινών των μετακινούμενων πληθυσμών οι Trimikliniotis et al., (2015: 19) έχουν προτείνει τον όρο **«κοινά της μετακίνησης»**, τα οποία αφορούν **«τις διαμοιρασμένες γνώσεις, τη συναισθηματική συνεργασία, την αμοιβαία υποστήριξη και τη φροντίδα μεταξύ των μεταναστών όταν βρίσκονται στο δρόμο ή όταν φτάνουν κάπου»**.

REFUGEES
WELCOME

HOME

Housing Squat for Refugees Orfanotrofeio (Thessaloniki)

‘At the squat we are like the fingers of a hand. Each finger is different from the other, although all together create the palm. Thus, we have different countries, languages, religions, genders, but we are all together, united, we are fighting together, so we are not weak. If you are alone in an isolated camp out of the city, you are weak. There is care and love here, people care if you need a lawyer, if you need a doctor and most of all they look you in the eyes with love. The walls of your container residence in a camp will never look at you with love.’ (Personal interview, April 12, 2019).

Evicted and brick walled
entrance of immigrants' squat
5th school in Athens

Eviction and
demolition of
migrants' squat
Orfanotrofio in
Thessaloniki

Thank you for
your attention